

Ulla Haastrup 1933–2021

in memoriam

Påskeæg og Helligtrekonger, flint og japansk keramik, kalkmaleriture med madpakke og 'grisetøj', frodig eventyrhave og fiskemandens friske spætter. Det er blot en lille del af de dejlige minder, som de fleste, der har kendt Ulla Haastrup, bærer med sig i deres indre. Ulla Haastrup døde i oktober 2021, på vej mod de 88 år og stadig dybt engageret i arbejdet med det, der frem for noget tegnede hendes faglige liv: de danske kalkmalerier. En lidenskab der gik tilbage til barndommen, hvor hendes højeste ønske var at få Broby-Johansens *Den danske billedbibel i kalkmalerier* i konfirmationsgave. Og ved sin død, var hun ved at lægge sidste hånd på et stort værk om dansk romansk vægmaleri.

Ulla Haastrup blev født i Valby som oldebarn af komponisten Niels W. Gade. Og selvom hun ikke fulgte den musikalske åre, der stadig flyder i familien, så fyldte arven efter Niels W. Gade meget i hendes tanker hele livet. Ulla valgte i stedet kunsthistorien og blev i 1962 magister ved Københavns Universitet, fra et institut hvor middelalderens kunst bestemt ikke stod i høj kurs under professor Christian Ellings regime. Men Ulla fastholdt sin hovedinteresse og viste tidligt, hvor viljestærkt et menneske hun var.

Efter magistergraden rundede Ulla Thorvaldsens Museum og bar til det sidste en stor kærlighed til hans værker i sig. Men afgørende blev hendes ansættelse kort efter som inventarredaktør ved Danmarks Kirker på Nationalmuseet, hvor hun også var knyttet til museumsinspektør Otto Norn som videnskabelig assistent. Det er således oplagt, at Ulla fra starten blev involveret i projektet om

en total registrering af danske kalkmalerier fra middelalderen og reformationstiden, som Otto Norn sammen med kirkehistorikeren Knud Banning etablerede i et samarbejde mellem Nationalmuseet og Institut for dansk Kirkehistorie. Studerende fra bl.a. teologi, kunsthistorie og historie gennemtrawlede arkiverne, men indsamling foregik også ved ekskursioner i små hold svarende til en bil, hvoraf Ulla deltog i flere. Ud af denne registrering voksede det nordiske samarbejde på kirkekunstens og ikonografiens område med afholdelse af symposier hvert andet år – og ICO som følge. Mødet på Hindsgavl i 1968 blev startskuddet, og Ulla deltog også i så godt som alle følgende samlinger og var med til at arrangere de danske symposier på Fuglsang i 1976, Løgumkloster 1984 og Sandbjerg 1994. Med sin rige fantasi og evne til indlevelse var hun en central aktør i de 'ikonografiske lege', som er en traditionel del af disse symposier. Tre stole, gående mænd og lidt rabalder – så har man Jerikos mure, der falder. Eller en mand

Ulla med sit røde kamera parat til brug. Besøg ved kirke på Gotland september 1994 i forbindelse med den nordiske konference "Ad fontes", der som tema havde produktion af døbefonte og andre objekter i gotlandsk kalksten i middelalderen. Foto Lars Berggren.

på et bord, tre-fire stykker foran ham, næsten dækket af dugen fra middagsbordet – vupti: Abraham i Paradiset med sjæle i skødet.

I 1978 blev Ulla ansat på Kunsthøgskolens Konservatorskole, hvor hun var frem til sin pensionering i 1998. Ansættelsen understreger hendes varige interesse for kunsten, ikke mindst kalkmaleriernes tekniske sider, og hun forenede således på en for kunsthistorikere unik måde teori og praksis. I sommeren 1985 tog hun en gruppe elever med til museumskirken på Hjerl Hede, hvor de sammen genskabte den romanske korudsmykning i Råsted kirke for at afprøve freskomaleriets teknik og få et indtryk af, hvor lang tid processen krævede. Senere, i 1992, fulgte også en bemaling i stærke farver af granitfonten i kirken baseret på farvespor fra andre fonte. Det er i den forbindelse værd at nævne, at Ulla som studerende havde assisteret Vilhelm Slomann, direktør for Kunstindustrimuseet, i de sidste år af hans levetid med indsamling af billederne til hans store værk *Bicorporates – Studies in Revivals and Migrations of Art Motifs* (I–II, København 1967), et værk som tager sit udgangspunkt i de jyske dobbeltløvefonte. Og at den afsluttende redaktion efter hans død i december 1962 i høj grad kom til hvile på hendes skuldre.

Ulla var af natur også en engageret formidler. Hun holdt talrige foredrag på Folkeuniversitetet og i kirkeligt regi, ligesom hun f.eks. ofte skrev i ICO. 1985 påbegyndte hun som hovedredaktør et syv-bindsværk om *Danske kalkmalerier*, som på en nemt tilgængelig måde skulle fortælle om den store skat af billeder i kirkerne og de mange forskellige vinkler, de kan anskues under. Hun skrev i hvert af de seks bind om middelalderen en samlende introduktion, men ellers består bindene af vidt forskellige opslag, der omhandler alt fra tekniske aspekter til udsmykningsprogrammer, fra stil og ornamentik til værksteder og forlæg, fra enkeltmotiver og ikonografi til relation til liturgi og andagt. Tilsvarende blev en vid kreds af forfattere inddraget.

I to et halvt årti var Ulla Haastrup ekstern lektor ved Institut for Kunsthistorie ved Københavns Universitet, og hendes lektioner på kunsthistorie var al-

Ulla holder foredrag om Vä Kirke ved det ikonografiske symposium i Tallinn 2014. Foto Lars Berggren.

Ulla på vej ud i sin have, Hvidovre 2013. Foto Lars Berggren.

tid præget af en stor indsigt i praktik og teknik, som hun naturligt bar med sig fra Konservatorskolen i de år, hvor de to institutioner levede frugtbart sammen side om side på Esplanaden. Tilsvarende kan Ullas motivkendskab og ikonografiske øje helt sikkert også ses hos de konservatorer, der specialiserede sig i muralt maleri i disse år. Hendes detaljerede og indgående kendskab til kalkmalerierne, ikke bare i Danmark og Skandinavien, men også i Nordtyskland, gør anekdoten om 'fugtpletten' troværdig. Det er ofte fortalt, hvordan Ulla med sine ord, kunne fremdrage kirkehvælvenes billeder for øjnene af tilhørere, der måske først troede, der var tale om fugtpletter. Der under hvælvene kunne Ulla,

når hun med hele sin viden om motiver, ikonografi og værksteder, stil og farveforvitring trak klædedragter, englevinger og jordsmon op, få os til at se de tre vise mænd på vej til krybben, Maria på sit dødsleje eller skyerne som eneste vidne om Kristi Himmelfart.

Ulla Haastrups forskning handlede ikke blot om de mange aspekter af de middelalderlige kalkmalerier men omfattede også spørgsmålet om stenskulpturens bemaling samt periodens træskulptur, især Claus Bergs værker og brugen af skulptur som rekvisitter i de kirkelige, liturgiske spil. Med sin forskning skabte hun forbindelser med kolleger fra udlandet, og de nød at komme i hjemmet i Hvidovre og opleve Ulla, når hun tændte for lysbillederne eller slog op i mængden af bøger for at øjnene kunne se og forstå. Som tidligere nævnt var hun ved sin død ved at færdiggøre et stort værk om Danmarks romanske vægmaleri, som hun havde arbejdet på de sidste mange år. Værket er under udgivelse og vil være et monumentalt slutpunkt for hendes karriere.

Fortællingen om, hvordan barndommen med arven efter Niels W. Gade og voksenlivet med kalkmalerier og centrale monumenter som Vå smeltede sammen en dag i Holmens Kirke, kan stå som et minde om, hvordan Ulla Haastrup var: vidende, entusiastisk, uforfærdet og helt funderet i troen på, at man skal være sin egen. Hun var som den berømte komponists oldebarn naturligt blevet inviteret med til festligholdelsen af Gades 200 årsdag i Holmens Kirke. Hendes Majestæt dronningen var også til stede, og Ulla blev inviteret hen til bordet, netop i kraft af slægtskabet med Gade. Men hun greb chancen til også at fortælle dronning Margrethe den 2. om endnu en dronning Margrete, nemlig Kong Niels' magtfulde viv, Margrete Fredkulla, der er afbilledet som stifter i Vå kirke og som helt usædvanligt fik slået sit navn på mønter i 1110'erne.

Æret være Ulla Haastrups minde

*Søren Kaspersen
& Susanne Wenningsted-Torgard*